

dek mellett igen nagy erővel érvényesül az a másik magasabb érdek, amely a háztulajdon jövedelmezőségének nagymérvű megcsappanásából, a háztulajdonos közterheinek emelkedéséből indul ki, szem előtt tartja azt a szempontot, hogy nem szabad az ingatlantulajdont az ingatlantól való menekülésre kényszeríteni, ezzel az ingatlankínálatot és egyben az ingatlan dekonjunkturáját fokozni, nem utolsó sorban pedig a kincstárnak a házadójövedelemhez fűződő érdekét, egyszóval igen erős „magasabb érdek” áll szemben a kereskedelem prosperitását szem előtt tartó szemponttal.

A jogalkalmazó bíró problémája tehát az adott esetben a legtöbbször voltaképen nem az, hogy a leköttött érdeket szóhoz engedje-e, hanem mindenekelőtt az, hogy van-e olyan a posteriori figyelembe veendő magasabb érdek, amely a meghaladott magánérdeket feloldja, továbbá, hogy ha több ilyen magasabb érdek van, azok közül melyik indokolja a magánérdek felszabaddítását és szerephez juttatását.

A magánérdek szerepének grosschmidi szemlélete nem zárja ki a gazdasági lehetetlenülésnek a Mmtj. 1150. §-ában lefektetett elvét. A leköttött érdekek előtt elzárt sorompót a magasabb érdekek szempontjából kivételképen meg kell nyitni és a kivételek körének meghatározása a bíró bölcs mérlegelésének feladata.

*Dr. Schneller György.*

**A Zola-eset.** A nagyszívű és nagyszavú Zola Emil nevét szívesen írjuk ama szerzői jogi eset megbeszélése fölé, melyről P. I. 3744/1931. sz. alatt, 1932. június 22.-én döntött a kir. Kúria. (Magánjog-Tára, 1932.-XIII. k. 115. o. 100. eset.)

I. A per alapja a nagy francia 1899. évből származó levele volt. Ez az értékes irat L. R. budapesti bejegyzett cégre, a felperes jogelődjére ruhazza a Fécondité című regény magyar fordításának jogát „En toute propriété” ezer frank ellenében. A könyv meg is jelent magyar nyelven még ugyanabban az évben és a felperes jogelődje a fordítást be is mutatta a m. kir. szabaddalmi bíróság szerzői jogot beiktató hivatalának. Ebben az időben a védelmi idő a magyar jog szerint 8 év volt, a francia jog szerint pedig az 1866. július 14.-i törvény óta a szerző élete és halála után 50 esztendő. 1919. évben új magyar fordítás jelenik meg a magyar piacon. Ez a rövidített szöveg Sz. és K.-tól való és a K. A. vállalat adja ki. Az I. rendű alperes ettől a vállalattól szerezte a fordítók hozzájárulásával a kiadási jogot, a II. r. alperes az I. r. jogutóda. Alperesek a Fécondité-t újból ki akarják adni az Ambrus-féle új szövegben. Felperes keresete az Sz. és K., valamint az Ambrus-féle fordítás kiadásától való eltiltására irányul.

A per sorsa azon a kérdésem dől el, hogy a magyar bíró melyik jogterület jogát alkalmazza: a franciát vagy a magyart,

A probléma a jogrendszerek surlódásának problémája, kollíziós, határjogi probléma, melynek megoldására a nemzetközi magánjog hivatott. Bíróságaink elé ritkán kerül olyan nemzetközi vonatkozású jogeset, ahol az alkalmazandó jogot kell tudatosan felkutatni, ahol a jogrendszer megtalálásán dől el a jogvita. Bírói gyakorlatunk azonban egyre nagyobb megértéssel vizsgálja a jogszabályok versengését s e sorok írója örömmel mutathatta meg a külföldnek a kir. Kúria néhány szép határozatát a Zeitschrift für ausländisches und internationales Privatrecht-ben.

Feladatunk tehát az, hogy felleljük a kollíziónormát, kapcsoló elvet, ütközési szabályt a magyar tételes jog forrásai között.

A kir. Kúria álláspontja szerint „abban a kérdésben, hogy a D) alatti szerződésen alapuló magyar fordítási jog szerzői jogi védelme tekintetében a francia avagy a magyar jog irányadó-e, helyes a fellebbezési bíróságnak az az álláspontja, amely szerint a szóban lévő fordítási jog védelmét a magyar jog szempontjából keli megítélni. Következik ez abból, hogy a D) alatti szerződést Zola Emillel budapesti kiadóvállalat kötötte s a dolog természete szerint a magyarra fordítás jogának Magyarországon való gyakorlása volt tervbe véve, amint hogy a tervbe vett magyar fordítás 1899-ben valóban Magyarországon jelent meg s magyar hatóságnál volt bejelentve és bemutatva.”

II. A kir. Kúria álláspontja *lex specialis-ra* támaszkodhatik. Az 1879. évi III. t.-c. alapján törvény erejű jogforrásunk az a nemzetközi szerződés, amelyet az osztrák Reichsgesetzblatt 1866. évi 164.—167. számaiban, majd jóval utóbb a Rendeleték Tárában találhatni (1879. évi 115. o.). Ez a Franciaországgal kötött megállapodás 1. szakaszában az alábbi jogszabályt adja: Les auteurs... jouiront dans chacun des deux États, réciproquement, des avantages, qui y sont ou y seront attribués par la loi à la propriété des ouvrages de littérature ou d'art." A szerzők a két állam mindegyikében kölcsönösen azokat az előnyöket fogják élvezni, amelyeket a törvény ott kölcsönöz vagy ott fog kölcsönözni az irodalmi vagy művészi művek tulajdonjogának. A hangsúly az „y” szócskán van és ez a betű, amelyen véres viták voltak valaha, ennek a pernek is bírója. A fentebb szöszert idézett jogforrás ugyanis nemcsak viszonyosságot proklamál, hanem kitézi az alkalmazandó jogot is. Tartalma ez: a bíró a szerzői jogvédelem tartalmát azon állam jogszabályai szerint dönti el, amely államban a szerző a szerzői jogot gyakorolja, ahol a könyvet kiadja, forgalomba hozza, ahol szerzői jogát megsértik. Nem az állampolgárság joga alkalmazandó, a *lex patriae*, nem a bíró államának joga: a *lex fori*, nem a származás joga, amire a módosított Berni Egyezmény 18. cikke utal: a *lex originis*, hanem a védelem helyének joga: a *lex loci defensionis*. Ez pedig a magyar jog.

A nyolc év leteltével tehát a fordítás jogának védelme Magyarországon megszűnt. 1907. után a magyar fordítás jogát az új törvény érvénybelépéséig bárki gyakorolhatta.

Akkor azonban, amikor a magyar jog a védelmi időt meghosszabbította, a *lex loci defensionis*-ben adott új védelem lépett hatályba. Addig az időpontig tehát, amíg Franciaország és Magyarország között a fent hivatkozott nemzetközi szerződés hatályban volt, a magyar jog dönti el, hogy a védelmi idő meghosszabbítása kihat-e a szerzőre, Zolára.

Amikor a Magyarország és Franciaország között fennálló nemzetközi szerződés hatálya megszűnt, a fenti nemzetközi magánjogi jogszabály törvényoszlopa kidőlt, s ugyanekkor a kollíziónorma is összetört.

Az új kollíziónormát *jus subsidiare*-ként az 1921. évi LIV. t.-c. 78. §-a adja, a *lex specialis* pedig a Franciaországban kötött nemzetközi szerződés: a módosított Berni Egyezmény, illetőleg ennek 4., 8. és 18. cikke.

III. Az 1921. évi LIV. t.-c. 78. §-a az állampolgárságban látja a szerzői jogi kérdések kollíziónormáját. „Magyar állampolgárok műveire a jelen törvény rendelkezései akkor is kiterjednek, ha a mű először külföldön jelent meg. Külföldiek művei, amennyiben nemzetközi szerződés másként nem rendelkezik, a jelen törvény rendelkezéseinek megfelelő védelemben csak akkor részesülnek, ha a mű először Magyarországon jelent meg.” A törvényszöveg első mondata kapcsoló elvként a kiadás és forgalombahozatal helyének jogával szemben a szerző személyiségének jogát: az állampolgárságot jelöli meg. Ez a nemzetközi magánjogi tételes jogszabály egyoldalú csak, mert csupán magyar állampolgárnak tűz kollíziónormát, de nem mondja meg, hogy idegen állampolgár szerzői jogi ügyeiben a magyar bírónak mely állam jogát kell alkalmaznia. Abból azonban, hogy a törvény a magyar jognak külföldre való alkalmazását ahhoz az előfeltételhez fűzi, hogy a mű először Magyarországon jelent meg, illetőleg a régi szerzői törvény hatálya alatt védelemben részesült, az következik, hogy külföldi vagy a magyar törvény védelmében részesül vagy pedig védelem nélkül marad.

Ennek a sajnálatos elzárkózottságnak az a következménye, hogy a magántulajdon elv alapján álló jogrendünk lehetővé teszi a szellemi termékek lopását, ha a mű először nem Magyarországon és nem olyan államban jelent meg, amellyel nemzetközi szerződésünk van. De ennek az álláspontnak az is egyik szomorú hatása, hogy a szerző viszonya művéhez országonként változó. Zola Emil levele más jogot ad a fordítónak Budapesten, mint Sztambulban, mást Kopenhágában, mint Londonban, lett légyen a levél szövege szószerint egyező is. Ha a művészi élmény oly csodálatos prizma is, amely minden rajongójának új színjátékot mutat, evvel még nem magyarázható az, hogy a

szervő kapcsolatát művéhez a mérnök országghatármérő lencsési szabják meg.

IV. A módosított Berni Egyezményben foglalt kolliziónormák szerint — már pedig mint *lex specialis* ez a törvény alkalmazandó — három nemzetközi magánjogi kérdés döntendő el.

a) Az első kérdés az Egyezmény 18. cikkéhez kapcsolódik, amely a *francia* jogra utal. Ez a törvényhely az egyezmény alkalmazási körét azokra a művekre korlátozza, amelyek az egyezmény életbelépésének időpontjában nem váltak a védelmi időtartam lejártja miatt származásuk országában szabaddá. A magyar bíró első feladata tehát annak megállapítása, hogy 1922-ben a Fécondité Franciaországban védett volt-e. Felelet: igen.

b) A második kérdés, vajjon alkalmazható-e az Egyezmény 4. cikke, amely annak az államnak jogára utal, ahol a védelmet igénylik. Az Egyezmény szerint a 4. cikk alkalmazása attól függ, hogy szabaddá vált-e a mű abban az országban, ahol a védelmet igénylik. A magyar jog tartalmán dől tehát meg a 4. cikk alkalmazhatósága. Felelet: a 4. cikk nem alkalmazható.

c) A harmadik kérdés így hangzik: Mely jogszabály állapítja meg az alkalmazandó jogot, ha a 4. cikkben foglalt jogszabály azért nem alkalmazható, mert a mű a védelem helyének országban már szabaddá vált. A felelet erre a kérdésre az Egyezmény így adja meg: a fennálló vagy később létre jövő külön egyezmények, ezek hiányában a védelem helyének joga alkalmazandó.

1. Minthogy a módosított Berni Egyezmény tehát az előbbi nemzetközi szerződésben foglalt kolliziónormát nem abrogálta, ma is a Rendeletek Tárában (1879. évi 115 .o.) foglalt ütközési szabályt és következésképpen a magyar jogot kellene alkalmaznunk, ha ez a nemzetközi szerződés más okból (háború) hatályát el nem vesztette volna. Ha ezt az egyezményt alkalmaznók, mely a *lex loci defensionis*-ra utal, az új szerzői jogi törvény 82. §-ában találunk az alkalmazandó anyagi jogszabályt.

2. Ha azonban megállapítanók, hogy külön egyezmény nincs, akkor is a szerzői jogi törvény 82. §-ához jutnánk, ha sokkal körülményesebben is mint a kir. Kúria.

Ezzel a hosszadalmas gondolatmenettel azonban igazolnunk sikerült a kir. Kúria ítéletének helyességét és az elzárkózottságában legalább következetes tételes nemzetközi magánjogi szabályt.

*Dr. Goldberger József.*

**A fényképezett személy szerzői joga.** Szerzői jogi törvényünk szerint az arképek és szoborképmások szerzői jogának gyakorlásához a *megrendelő* beleegyezése is szükséges. A törvénynek ez a rendelkezése sajnálatosan fogyatékos, mert a megrendelő személye igen gyakran nem azonos az ábrázolt személlyel. Mindennapos dolog, hogy az ábrázolt személy akarata ellenére ké-